

Látható világ – e-világ – Kontrasztok összemosódása a vizuális művészetekben

Németh M. Károly - 2012. 03. 19.

Látszólag káosz van.

De nem a divat determinál. Hanem az, hogy nincs káosz, a vágy az élmény kiváltása, így célorientált. Az élmény és az élvezet kiváltása vagy spontán vagy rendezett, de soha nem kaotikus. Maga a természetes káosz stimulálja az embert, hisz objektíve keresi és mindig felfedezi benne a rendszert, és az a trend az evolúció szabálya.

A káosz

A káosz vákuum, arra tör, hogy szétzúzza a lélek egységét. A lélek legfőbb tulajdonsága az, hogy nem bontható alrendszerre. A képzelet megpróbálja, de nyelvi képpel is utolérhetetlen, csupán vizionáriusan követhető meg. Azért nem sikerül, mert a lélek az, mely kezdeményez. Önfelfedő kezdeményezése a sugallat. Ebből fog az ihlet. Azonban a kivezetés már tagolt, s míg tagolja az ember, addig él eredeti tisztaságában a nyelv. Amikor az „én”, mint társadalmi egység rátelepül, az már a nyelvezet.

Tagolt beszéd

A tagolt beszéd a káosz felfedése mint mobil képezet. Képezet, azaz a film tagolt beszéde. A filmnek azonban nincs tagolt képbeszéde. Ahogy a versnek sincs. A festménynek se.

Tagolt beszéde például a CNN-ek van. Látszólag azért hiteles. De látszólagossága káosz: képtelen egységbe illeszteni a

világi káoszt. Erre a kísérletre megy rá. Nem nyelve, nyelvezete van. A valóság képzete.

Maga a művészet nem tud úgy ráállni például nyelvre, hogy nyelvezetté váljék, s a valóság képzete legyen. Mert ekkor határa elbomlik, átcsap a vizionárius terére. Amikor egy adott stílus nyelvezetté válik, azaz tagolódik, átcsap a vizionárius térre, akkor lép színre az a bizonyos lélek. Nem a művészlélek. Manapság a gépek tagolt beszédének ideje jött el. A művészi nyelv más. És ezt a másságot már nem tudja elviselni az érzelmi-emocionális-szenzuális társadalom szubjektív lénye. Mert szétzúzza káoszt, melyben él, s önmagát helyezi mindenek fölé. De nem tud megszületni, csupán olthatatlan vágyából eredő önön szomja termelődik benne. A szomj égető, kielégíthetetlen tudata. És minden energiája ennek megy rá.

Művészi nyelvezet

A művészi nyelv nem tud úgy szétzúzni, hogy valamit nem tegyen a helyébe. Amikor igen, az már nem művészet, hanem nyelvezet.

Verset nem lehet megfilmesíteni, mert verslelke van. A versképek, metaforikus képzetek egyediek, és szinte minden olvasóban másképp hat, a saját, egyedi képteremtő fantáziájának függvényében, amely természetesen alá van rendelve a költői, a versben kifejezett láttatási, képet, vershangulatot keltő hatásmechanizmusnak. A posztmodern színház, a posztmodern sajátos eszközeivel élve, a képzsúfolt, egymásra és egymás után pergő, vizuális mozgástechnika, pantomim tag- és jelkartács, a sajátos hangeffektusoktól gerjesztve, kifejezésmódjában utolérte és túlhaladta a film filmességét. A filmlélek fénymozgás. A fényt azonban nehéz utolérni, épp olyan, mintha a vers a lelket akarná tetten érni. A film ehhez kénytelen volt a „techno-” eszközeihez

folyamodni. Másrészt a techné által a szürrealizmus magasságába emelkedve, megpróbálta behozni lemaradását a színházzal és a verssel szemben. Nem sikerült. Mert a befogadói képzelet, mint emlékezet és fantázia, egyben mentális mozgás is, és e mentális mozgást gátolja a mozgó, a látható képjel. A film leválik a celluloidról, s a képjelben megvalósítja, a látható világot leképző, a róla alkotott önönpercepcióját. A néző képzettársít, de a percepció, mint képjel szinguláris. Lemaradását nem tudja behozni. Az e-vízió túlnőtte. A konkrétat elnyeli az elvont. Az elvont látszólag a látomás. De lényegében alakosra váltott vízió. A vízió magába zár. Ami kitörhet belőle már profetikus jelleggel ruházódik fel, azaz látomássá válik.

A vízió

Mint olyan, a televízió a legsikeresebb, hisz magába vont a művészeteket. De nem tudott művészetté válni. Nem engedi a nyelvezete. Neil Postman: „Meg merem kockáztatni, hogy a szürrealisztikus keretbe ágyazott televíziós hírműsor az antikommunikáció modellje; olyan diskurzus típust képvisel, mely semmibe veszi a logikát, az értelmet, a kauzalitás és a következtetés szabályait. Az esztétikában – azt hiszem – dadaizmusnak hívják ezt az elméletet, a filozófiában nihilizmusnak, a pszichiátriában skizofréniának. A színházi szóhasználatban pedig varieté a neve.” (Postman 1986)

A látomás a próféták előjoga. Az isteni teremtés a képzeletből indult ki. A teremtő képzelet értelmezésekor heroikussá válik, innen ered a hőscentrikus konnotáció. Nehéz elviselni, még nehezebb megérteni, de a teremtéssel ki kellett szabadítani a káoszt. „Amnézia, skizofrénia, üldözési mánia, frenetikus ölési vágy, pszichopatologikus területek. Mintha őrültek panoptikumába látogatnánk. A techno univerzalitás-igénye azt sugallja, mindez bárhol, bármikor és bárkivel megtörténhet.” (Kömlődi 1995) Persze csak a szenzoriális

képig, mely az intelligens kép előhírnöke. Az intelligens kép, ha megvalósul, visszacsatol az eredethez. Úgyis azt keressük, de nem önmagáért. Hanem az energiájáért. Persze így nem utolérhető, pedig arra vágyik. Ez a vágy, amelyből például a hőscentrikus filmek kiindultak.

Mindezzel együtt említsünk meg két hőscentrikus filmet:

„Mátrix”: azaz előbb cselekszünk, aztán gondolkodunk.

„Eredet” (Inception): az önálló gondolatokat még a megszületése előtt kell semlegesíteni.

A hőscentrikus művészetet a köztes neomanierista irányzat semlegesítette, amiben előtérbe kerül az egyéni szubjektivizmus, a szubjekció. Nagyrészt se nem akció, se nem művészi, látens tartalmú manifesztum. A valóság dependencia, a belső individuális percepció kérdése is.

Dependencia, percepció

Amikor a kritika a művészetfilozófia és a tranzakciós elemzés előtt haladhat, a gondolkodás és a nyelv között a határ megszűnik. A vizionárius gondolkodás gyorsabban teremt világokat. A világ nyelvi teremtése összetett, mert egy képi látomás, vagy képteremtő fantáziát követ. Ennél csak a már létező világ újraköltése nehezebb. A belső beszédnek van egy vonulata, amely egy már meglévő képzet.

Szcenárium, vizuális kód

A vizuális kódok nagy része a virtuális világban összeomlott. A percepció adott esetben egyben belső beszéddé válik. De se nem diskurzus, se nem dialógus, ezekre nincs már szükség (tranzakciós elemzés vagy művészetpszichológia: Marnó énje és „Anna-versek” összeolvad, de negativizmusuk miatt nem egészíthetik ki tartalommal egymást, a feltárásos módszer nem tölt, hanem kifoszt, mert kivonja annak a megteremtett

világnak az energiáját, amelyben paradoxálisan élni akart.
Ami valóban új, az a neopozitivizmus.

A neopozitivizmus, mint tudás

A tudás nem képzet, hanem önön tartalmának megtestesítettje. Nem meggyőződés, és nem mint ismeretszint szelektál: egyszerűen tudomásul veszi a világi létét, ebben elfoglalt helyét, ugyanúgy mint e világból történő kivetését is. Nem film, nem vízió, nem kép, nem jel. Már nem én- és identitásstratégia – ezek mindössze szereplehetőségek, melyek nem jutnak el a skizofrenitásig se (Marno-Anna): mert a láthatatlan akarat győz a látható világ fölött.

A látható világ

Fizikuma és nyeresége a láthatatlan akaratra rájátszó vizionármágusok alárendeltje. A televízió és a film közötti szakadékot benőtte a virtuális.

Virtuális világ

Már nem is emocionális, mert a tudat akarata képes a gyakorlatot az emóciók fölé emelni. Persze az irodalmi periféria egyik származéka, az érzelmi szuburbia nem képes ezen túllépni. Nem tud betörni abba a virtuálisba, amely azonosítás és egyben implikáció. De nem mint a film, mely egyben mozgás, egyben jel, nyelv, kód, és mint minden virtuális, percepció nélkül nem létezik. A tudás tapasztalati tényfelismerés: a virtuális világban a pszichológia és a szociológia határai egybemosódtak. A látható világnak már nincs hitelessége, valósága konfúz. A vizionárius képek elnyomják a szavakat, sőt kifosztják a mondanivalót, a tartalmat úgy semmisítik meg, hogy a képről leolvad a mozgás és a fény. A megszokás jutaléka a kifosztódás. S ez

jó, mert túlhalad azon a világon, amely nem fejezheti ki tartalmát...

„Csak annyi történt, hogy a közönséget hozzászoktatták az inkoherenciához, és az érdektelenségig szórakoztatták. Aldous Huxley-t persze a legkevésbé nem lepné meg ez a történet. Megjósolta. Ő gondolta azt, hogy a nyugati demokráciák nem belemasíroznak majd a feledésbe, egyesével bilincsbe verve, hanem sokkal inkább beletáncolják, -álmodják magukat. Huxley megértette, amit Orwell nem, hogy az ellentmondásra érzéketlenné vált és a technikai szórakoztatással narkotizált közönség elől nem szükséges elrejteni a dolgokat.” (Postman 1986)

Valami kiépült a vers, a film, a színház, a televízió, azaz a közösség fölött, amit nem lehet elrejteni. Megemlítettük: a szenzoriális kép. Akár a tagolt beszéd és a nyelv, mely közösködik a film két attribútumával, a kép és a mozgás fölött van. Persze nem nyelvkép, mint az esztétikai gondolkodás. Inkább képnyelv, ahol érvényre jut a fénymozgás. De nem tud betölteni, mert mondjuk a karmikus. Vagy pedig a mantrát célozta meg.

Amit például már nem ér el a feltáró, megnevező CNN-típusú kritikai gondolkodás. Hiteles, hisz tényekről tudósít. De ha a tények mögé nézne, akkor az információ konvencionális modelléről átlépne a kommunikáció szintjére. S megszűnne létezni, mint hírcsatorna. De nem lépheti túl rendeltetésének szintjét, amiért létrehozták. Egyértelmű, miért nem: nem engedik azok, akiknek a hír a tény. A tény a látható világ. Amely mögött az e-világ tör előre...

Az e-világ

Látszólag a portálnyelvek káosza. Mert az e-világ integrálta magába az összes művészeteket, de képtelen kilépni nyelvezetének káoszából, portáljaiból. A portál hihetetlen

pszichikai energia. A jelenlét a virtuális világban nagy pszichikai energiát igényel, mert a virtuális a lélek nyitott otthona. S paradoxálisan, ottmaradni még nehezebb: a léleknek nem a látható világ az otthona, azaz individuális szubjekciójé. Az e-világ a látható világ származéka. Hogy mi képezte, egyértelmű: a számítógép idegvégződése.

S a számítógép idegvégződésed, ujjad bögye a szenzoriális képen. Még nincs meg, mint techné, de lelkileg már benne élsz. Amikor e szinten megvalósul, ki próbálja fosztani a lelket, mint realitás. A portál nem tud megtartani. Minden portál devalválódik, s nagyon egyszerű megmagyarázni, miért. A látható világ látszólag az összeomlás előtt áll. Mivel látszólag mindenből kiveszik a tartalom.

Végszó

Térjünk vissza az Eredetre. Melynek célja a nyelv szétzúzása, hogy a film nyelvezete alá rendelje a valóságot. És a gyakorlatban sikeres lehet, mert az orvostudomány a beültetett nanorészecskékkel képes az emberben képet előidézni. A pszichiátriában a látott képek gyógyterápiás hatással bírnak. A kórokat kiváltó látomások maguk is képek.

A nyelvet azonban nem lehet szétzúzni, mert a lélek származéka. A nyelvre épül fel a haza. Az anyanyelvre épülő haza azonban már nem a léleké. Mert a lélek nem más, mint a szellem származéka. És a nyelv akkor jelenti a szellemi hazát, ha spirituális töltete van. A szellem eredete spirituális. A szellemiség a szellem spirituális töltete.

Irodalom, filmográfia:

Kömlődi Ferenc: *A Káoszlakó* – Filmvilág, 1995/11. 6-11.

Neil Postman: *Halálba szórakozzuk magunkat* (1986)

Eredet (2010., r. Christopher Nolan)

Mátrix (1999., r. Andy Wachowski, Lana Wachowski)

One Reply to “Látható világ – e-világ – Kontrasztok összemosódása a vizuális művészetekben”

Vezensyi Ildikó, 7 év ago

Aztamindenit!

Your Email address will not be published.

- Save my name, email, and website in this browser for the next time I comment.

This site uses Akismet to reduce spam. [Learn how your comment data is processed.](#)

© 2025 e-nyelvmagazin.hu. All rights reserved.